

SPIS TREŚCI

WSTĘP	1
ROZDZIAŁ ★	
JAK DOSZŁO DO PODPISANIA STRATEGII LIZBOŃSKIEJ?	7
ROZDZIAŁ ★★	
STOPIEŃ REALIZACJI STRATEGII LIZBOŃSKIEJ W KRAJACH CZŁONKOWSKICH	29
ROZDZIAŁ ★★★	
ANALIZA POSTĘPÓW REALIZACJI STRATEGII LIZBOŃSKIEJ W POLSCE. TRUDNE SPRAWY	59
ROZDZIAŁ ★★★★	
DOŚWIADCZENIA KRAJÓW UE – 15. OSIĄGNIĘCIA I ZANIEDBANIA	81
ZAKOŃCZENIE	107
BIBLIOGRAFIA	109
ANEKS	111

WSTĘP

Jednolity rynek europejski stara się łączyć gospodarki podległych mu państw w spójną całość. Warunkiem prawidłowego funkcjonowania tego rynku jest zbliżony poziom rozwoju gospodarczego partnerów. Powinien on z jednej strony gwarantować możliwość wyrównywania tego poziomu – szczególnie krajom słabiej rozwiniętym, z drugiej jednak strony powinien zwiększać swoją konkurencyjność na arenie międzynarodowej.

Lata 90 pokazały, iż pomimo znacznych osiągnięć w procesach integracyjnych, gospodarka Unii Europejskiej w porównaniu z gospodarką USA wypadła znacznie gorzej, a różnice te w miarę upływu czasu zaczęły się jeszcze bardziej pogłębiać. Podejmowano liczne próby w Europie, mniej lub bardziej efektywne, uzyskania lepszych wyników, czy też nadrobienia opóźnień w stosunku do USA. Do takich działań, które pośrednio lub bezpośrednio, wpływały na nadawanie kształtów gospodarce unijnej, należały między innymi:

- powoływanie funduszy strukturalnych;
- prowadzenie polityki w zakresie liberalizacji handlu i polityki monetarnej;
- traktat z Maastricht;
- Inicjatywy Wspólnotowe;
- Agenda 2000: Unia Europejska rozszerzona i silniejsza (1997).

Jednym z takich działań była także ogłoszona podczas szczytu Unii Europejskiej w marcu 2000 roku Strategia Lizbońska. Została ona ukierunkowana na realizowanie celów rozwoju gospodarczego związanego z poprawą konkurencyjności, dalszą liberalizacją niektórych segmentów wspólnego rynku, szerszego wprowadzania do działalności gospodarczej nowoczesnych technologii. Jednocześnie kładziono nacisk na rozwój społeczny, edukację, przeciwstawianie się bezrobociu, marginalizacji społecznej, jak również podjęto problemy związane z ochroną środowiska naturalnego. Patrząc dzisiaj na realizację zamierzeń Strategii Lizbońskiej wiadomo już, że nie wszystkie cele zostały zrealizowane. Wiadomo także, że część z nich nie zostanie osiągnięta nawet w 2010 roku, który stanowi zakończenie realizacji Strategii.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie, jakie były cele Strategii Lizbońskiej i jak były one realizowane przez kraje Unii Europejskiej (UE – 15) od 2000 do przełomu 2003 i 2004 roku, jak również jakie miały szanse nowe państwa członkowskie, wstępujące do Unii Europejskiej w 2004 roku, w dostosowaniu się do wymagań założeń z Lizbony. Istotnym aspektem tych rozważań wydaje się być także obserwacja Polski, która podejmowała liczne działania dostosowawcze korzystając z doświadczeń krajów UE – 15.

W rozdziale pierwszym przedstawiono krótką historię i genezę Strategii Lizbońskiej, jej założenia, filary, priorytety i działania, jak również ukazano słabe i mocne strony w

możliwościach jej realizowania. Rozdział drugi to analiza wyników, jakie osiągnęły państwa UE – 15 realizując Strategię od 2000 roku. W tym rozdziale zostały również ukazane analogiczne dane dla nowych członków Unii Europejskiej. Rozdział trzeci to analiza wybranych wskaźników ekonomicznych, rzutujących na postępy w realizowaniu postanowień Strategii Lizbońskiej w Polsce, a jednocześnie zwrócenie uwagi na szczególnie trudne zadania i problemy dla naszego kraju. W rozdziale czwartym podsumowano osiągnięcia państw UE – 15, ukazując zarówno ich sukcesy, jak i zaniedbania i porażki.

Rozdział

JAK DOSZŁO DO PODPISANIA STRATEGII LIZBOŃSKIEJ?

Jednolity rynek europejski stanowi jedno z najpoważniejszych osiągnięć procesu integracji w Europie, a zarazem uważa się go za podstawę Unii Europejskiej. Bez utworzenia jednolitego rynku niemożliwe byłoby podejmowanie działań zjednoczeniowych. Za początek globalnej integracji uważa się podpisany po zakończeniu II wojny światowej *Układ Ogólny w Spawie Cel i Handlu* (1947), powołanie *Organizacji Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej* (1948) oraz *Europejskiej Unii Płatniczej* (1950). Wszystkie trzy organizacje przynajmniej częściowo eliminowały bariery w handlu, a ponadto go pobudzały [Ekonomiczne ..., 2003].

Integracja ekonomiczna o charakterze instytucjonalnym została zapoczątkowana w Europie w 1951 roku poprzez utworzenie *Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali*. Jednakże podjęcie szerszej współpracy ekonomiczno – społeczno - politycznej datuje się na rok 1957, kiedy to na mocy podpisanych przez Belgię, Holandię, Francję, Luksemburg, Republikę Federalną Niemiec i Włochy Traktatów Rzymskich powstały: *Europejska Wspólnota Gospodarcza* oraz *Europejska Wspólnota Energii Atomowej*. EWG była największą z trzech wymienionych wspólnot i obejmowała zagadnienia ekonomiczne podlegające wspólnym decyzjom. Euratom zajmował się wykorzystaniem energii atomowej, zaś EWWiS ograniczała swoją działalność do dwóch wąskich obszarów [Kompedium, 1996].

W roku 1967 doszło do połączenia organów instytucjonalnych EWG, EWWiS i Euratomu, a rok później

utworzono unię celną. W 1973 roku do Wspólnoty dołączyły: Wielka Brytania, Dania i Irlandia i od tego czasu zaczęło funkcjonować nieoficjalnie pojecie Unii Europejskiej. Głównymi celami podpisanych porozumień do tego czasu były:

- współpraca narodów,
- postęp gospodarczy,
- postęp społeczny,
- zachowanie pokoju i wolności,
- zniesienie ceł,
- utworzenie wspólnego rynku towarów, kapitału i pracy.

W celu realizacji powyższych zamierzeń państwa należące do EWG w 1979 roku podpisały porozumienie o utworzeniu *Europejskiego Systemu Walutowego*.

W roku 1981 do współpracy przystąpiła Grecja, w 1986 zaś – Hiszpania i Portugalia. Ze względu na zacieśnianie współpracy w styczniu 1986 roku państwa członkowskie przyjęły Jednolity Akt Europejski, który zaczął obowiązywać od lipca 1987 roku. Reformował on założenia i cele z 1973 roku, zakładał wzmocnienie i rozszerzenie działalności gospodarczej poszczególnych państw oraz udoskonalenie procesu decyzyjnego i współpracy w ramach polityki międzynarodowej [Polityka 16/2003].

Kolejnym etapem współpracy europejskiej był rok 1992 i podpisany w nim Traktat z Maastricht. Traktat wszedł w życie 01.11.1993 roku. Według jego założeń zamierzano utworzyć unię walutową, ekonomiczną i polityczną. Traktat opierał się na trzech filarach:

I - wspólnota europejska (głównie gospodarcza - czyli unia gospodarczo - walutowa),

II - wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa,

III - współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

W Traktacie cele UE zostały określone następująco:
[Traktat..., 1994, Dolina-Klepacki 1993]

- promowanie postępu gospodarczego i społecznego, który będzie zrównoważony i nieprzerwany, a przede wszystkim stworzenie obszaru bez wewnętrznych granic przy jednej walucie;
- zapewnienie tożsamości UE na arenie międzynarodowej poprzez ustanowienie wspólnej polityki zagranicznej, bezpieczeństwa, a w razie potrzeby polityki obrony;
- ustanowienie obywatelstwa Unii w celu wzmocnienia obrony praw i interesów obywateli państw członkowskich;
- rozwijanie współpracy w dziedzinie sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

W roku 1994 oficjalnie ogłoszono, iż Wspólnota Europejska przekształciła się w *Unię Europejską*, a rok później przystąpiły do niej: Szwecja, Finlandia i Austria.

Kolejne lata z jednej strony pokazały, iż Unia Europejska dla państw członkowskich stała się źródłem dobrobytu, z drugiej jednak zaczęto zauważać sygnały ograniczeń dla dalszego rozwoju gospodarczego. W 1999 roku postanowiono na mocy Traktatu

Amsterdamskiego usprawnić instytucje unijne. A w roku 2000 – Traktatem Nicejskim – podjęto decyzję o rozszerzeniu Unii.

Od drugiej połowy lat dziewięćdziesiątych państwa członkowskie Unii Europejskiej zaczęły zauważać niekorzystne zmiany w rozwoju gospodarczym swoich państw (szczególnie w porównaniu z USA) i konieczność przeanalizowania podstaw na których opierała się gospodarka unijna. Z jednej strony bowiem sytuacja społeczna i gospodarcza w Unii była stosunkowo dobra, z drugiej zaś zaczęto zastanawiać się nad programem reform, które miałyby pozwolić na poradzenie sobie z problemami:

- globalizacji,
- rosnącej konkurencyjności gospodarek światowych,
- barier strukturalnych dla wzrostu gospodarczego,
- spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego,
- wysokiego poziomu bezrobocia.

Lata 90-te ujawniły pewne słabości Unii Europejskiej. W 2000 roku wzrost gospodarczy wyniósł w UE-15 ok. 3%, inflacja – 1,5%, deficyt 1,7% PKB. Pogorszył się udział UE w światowym handlu towarami, ale wzrósł jej udział w światowym eksporcie usług. Najbardziej niepokoiły jednakże porównania wskaźników ekonomicznych dla Unii Europejskiej i USA. Zdecydowanie niższe wskaźniki tempa rozwoju rocznego (W UE-15 – 2,3%, w USA – 3,3%) były decydującym impulsem do podjęcia działań zapobiegających tej sytuacji.

Tabele 1 – 7 przedstawiają wybrane aspekty ekonomiczno – społeczne charakteryzujące UE w porównaniu do USA i Japonii w latach 90 – tych.

Tabela 1

PKB UE-15, USA i Japonii w 1999 r.

	PKB	
	W mld ecu	UE = 100
UE	7941,1	100
USA	8576,0	108,0
Japonia	4117,6	51,9

Źródło: EU Commission (1999)

Tabela 2

Zatrudnienie i wydajność pracy w 1999 r.

	Przeciętna roczna stopa wzrostu (w %)	
	Zatrudnienie	Wydajność pracy
UE	0,2	1,7
USA	1,8	1,8
Japonia	0,2	0,8

Źródło: EU Commission (1999)

Tabela 3

Kapitał ludzki oraz działalność badawczo – rozwojowa w 1996 r

	I	II	III
UE	12	2, 3	1,8
USA	26	5, 91	2,7
Japonia	b.d.	5, 76	2,8

I – wykształcenie na poziomie uniwersyteckim – odsetek populacji w wieku 25-64 lat z wykształceniem na poziomie uniwersyteckim;

II – udział stanowisk badawczych w przedsiębiorstwach;

III – wydatki na B&R jako odsetek PKB.

Źródło: OECD (1999)

Tabela 4

Patenty przyznane a wielkość populacji i PKB

	I	II	III
UE	100	100	100
USA	147	105	75
Japonia	251	216	149

I – stosunek liczby patentów do populacji;

II – stosunek liczby patentów do PKB

III – stosunek liczby patentów do nakładów na badania i rozwój.

Źródło: EU Commission (1999)

Tabela 5

*Struktura wartości dodanej brutto po cenach rynkowych w latach
1988 i 1997 (w%)*

	Rolnictwo		Przemysł		Usługi	
	1988	1997	1988	1997	1988	1997
UE	3,1	2,1	35,3	30,5	61,8	67,4
USA	1,8	1,6	28,8	25,2	69,4	73,2
Japonia	2,6	1,7	39,0	35,6	58,5	62,7

Źródło: Eurostat (1996), Eurostat (1999), OECD (2000).

Tabela 6

*Udział w światowym handlu w UE, USA i Japonii w 1999 i 2000
roku (w %)*

	Udział w handlu światowym		IMPORT - Udział w światowym handlu usługami		EKSPORT - Udział w światowym handlu usługami	
	1998	2000	1999	2000	1999	2000
Świat	100	100	100	100	100	100
UE	36,6	33,7	43,92	41,26	43,50	41,56
USA	12,5	12,9	12,84	14,01	18,18	18,54
Japonia	7,1	7,9	8,43	8,00	4,38	4,67

Źródło: Z. Wysokińska, J. Witkowska, Integracja europejska. Dostosowania w Polsce w dziedzinie polityk, PWE, Warszawa 2004, s. 24-25

Tabela 7

*Handel towarami zaawansowanej technologii high – tech w 1996
i 2000 roku (udział w %)*

	IMPORT		EKSPORT	
	1996	2000	1996	2000
UE	10,2	13,3	10,0	13,6
USA	12,2	13,7	6,7	18,3
Japonia	9,6	11,6	12,8	11,6

Źródło: Z. Wysokińska, J. Witkowska, Integracja europejska, op.cit., s. 26

Rezultatem przeprowadzanych analiz było uświadomienie sobie przez przywódców UE konieczności zasadniczej reformy systemu społeczno – gospodarczego w celu poprawy sprawności gospodarki europejskiej, jak i zmniejszania dystansu w stosunku do USA, co doprowadziło do podpisania Strategii Lizbońskiej. W marcu (23-24) 2000 roku na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie przyjęto do realizacji strategię, która została ogłoszona najważniejszym programem gospodarczo – społecznym Unii Europejskiej. Za cel główny przyjęto:

***STWORZENIE NA TERYTORIUM EUROPY DO 2010 ROKU
NAJBARDZIEJ KONKURENCYJNEJ
GOSPODARKI NA ŚWIECIE***

Miała to być gospodarka konkurencyjna, dynamiczna, oparta na wiedzy, zdolna do trwałego rozwoju, z większą liczbą

lepszych miejsc pracy [Lisbon Strategy]. W chwili przyjmowania do realizacji Strategii Lizbońskiej przed państwami Unii Europejskiej stało trudne zdanie. Z jednej strony strategia była wynikiem ambicji i optymizmu, z drugiej jednak wskazywała na konieczność podjęcia wielu intensywnych działań, tym bardziej, że w roku 2000 jeszcze bardziej ujawniły się różnice pomiędzy UE a USA (por. tabele 8-10).

Tabela 8

Luka między UE i USA i jej wymiary w 2000 r.

	USA	UE
PKB per capita	100	70,1
Wydajność na zatrudnionego	100	83,9
Wydajność na czas pracy	100	88,8

Źródło: Eurostat (2004), Structural Indicators.

Tabela 9

Zasoby ludzkie i ich wykorzystanie w UE i USA w 2000 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	USA	UE
Populacja w wieku produkcyjnym jako % populacji ogółem	77,2%	66,7%
Stopa zatrudnienia	75,0%	64,0%
Średni czas pracy (w godz. na zatrudnionego)	1835	1606
Osoby z wyższym wykształceniem (jako % populacji w wieku prod.)	37%	21%

Źródło: Eurostat (2004), Structural Indicators.

Tabela 10

Struktura wydatków publicznych w UE i USA (% PKB, rok 2000)

	Konsumpcja publiczna	Inwestycje publiczne	Subsydia	Transfery dochodowe	Ogółem
UE	19,9	2,54	1,42	20,67	47,16
USA	4,57	3,26	0,35	13,8	33,62

Źródło: OECD (2003).

Lata 90-te ujawniły zatem słabość gospodarki krajów Unii Europejskiej w stosunku do gospodarki USA. Do największych problemów, wówczas widocznych należały: wolniejsze tempo rozwoju od 1980 roku, słabsze wyniki radzenia z globalizacją, niedostosowanie się UE w przechodzeniu do gospodarki opartej na wiedzy, wolniejsze tempo rozwoju, mniejsza skłonność i zdolność do tworzenia i stosowania nowych technologii. Przyjęta Strategia Lizbońska miała być wieloletnim programem reform stymulującym dalszy rozwój.

Wyzwania stawiane gospodarce, społeczeństwu i polityce zostały rozszerzone w 2001 roku na szczycie w Sztokholmie. Pojawiła się wówczas konieczność wyeliminowania istotnego problemu, jakim było starzenie się społeczeństwa europejskiego. Do zmian społecznych i ekonomicznych dodano także problemy „zrównoważonego rozwoju” na szczycie w Goteborgu w 2001 roku.

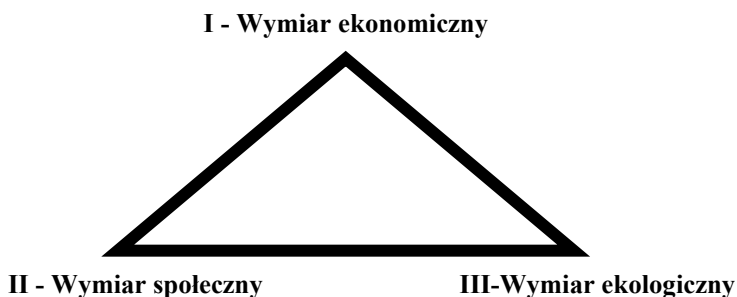
Strategia Lizbońska skupiała się więc na budowaniu gospodarki poprzez cztery podstawowe kwestie:

- I. **Innowacyjności** – polegającej na przechodzeniu do gospodarki opartej na wiedzy;
- II. **Liberalizacji** – telekomunikacji, energii, transportu, rynków finansowych;
- III. **Przedsiębiorczości** – czyli eliminowaniu barier ograniczających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej;
- IV. **Spójności społecznej** – przeprowadzeniu reform społecznych i tworzenie państwa socjalnego.

Strategia Lizbońska obejmuje trzy podstawowe filary:

- ekonomiczny,
- społeczny,
- ekologiczny,

którym zostały podporządkowane określone priorytety i działania zmierzające do ich realizacji.

Rys. 1 Trzy wymiary Strategii Lizbońskiej
Źródło: opracowanie własne

Głównym założeniem **filaru ekonomicznego** jest przechodzenie do konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy. Obecnie w gospodarce wiedza jest najcenniejszym zasobem. Powoduje, iż produkty, wykorzystujące ją są bardziej konkurencyjne na rynkach międzynarodowych. W XXI wieku spada znaczenie zasobów naturalnych i nisko wykwalifikowanej siły roboczej, rośnie natomiast rola kapitału ludzkiego. Wykwalifikowani pracownicy, ludzie posiadający rzadko spotykane umiejętności, naukowcy to osoby poszukiwane na rynku pracy i dobrze opłacane. Przedsiębiorstwa, które inwestują w badania i wykwalifikowaną siłę roboczą mają szansę na bardziej dynamiczny rozwój. Tam, gdzie istnieją silne jednostki naukowo-badawcze, dobre zaplecze gospodarcze zdolne do absorpcji i komercyjnego wykorzystania tej wiedzy oraz odpowiednie środki na finansowanie badań można spodziewać się przyspieszonego rozwoju. Jednakże czynnikiem decydującym o sukcesie jest wytworzenie sprawnych mechanizmów współpracy i przepływu wiedzy pomiędzy głównymi podmiotami życia społeczno-gospodarczego.

Założeniem **filaru społecznego** jest przede wszystkim modernizacja europejskiego systemu społecznego, poprawa umiejętności oraz zwiększanie zatrudnialności, które można osiągnąć dzięki następującym działaniom:

- działaniom edukacyjnym dla życia i dla pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,
- stworzeniu wielu lepszych miejsc pracy w Europie,
- prowadzeniu aktywnej polityki zatrudniania,

- modernizacji opieki społecznej,
- promocji zaangażowania społecznego.

Ponadto bardzo istotną kwestią tej części Strategii Lizbońskiej jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprzez zapewnienie dostępu do pracy, edukacji, przeciwdziałanie dyskryminacji oraz profilaktykę i leczenie uzależnień.

Filar ekologiczny natomiast skupia się na problemach ochrony środowiska. Ochrona środowiska jest jednym z istotnych aspektów trwałości, ponieważ nie sposób w długim okresie kontynuować rozwoju, jeśli zniszczeniu ulega środowisko przyrodnicze które ten rozwój warunkuje. W długim okresie czasu bardziej widoczne stają się bariery w postaci utraty zarówno przyrodniczej, jak i społecznej podstawy rozwoju.

Osiągnięciu celów Strategii Lizbońskiej mają służyć przygotowane działania systemowo – regulacyjne [Lisbon Strategy]:

- I. Przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy, w tym rozwój społeczeństwa informacyjnego, badań i innowacji oraz kształcenie odpowiednich kwalifikacji i umiejętności;
- II. Liberalizacja i integracja przemysłu sieciowego, czyli następujących rynków: telekomunikacji, energetyki, transportu, poczty, usług finansowych i całości rynku usług;
- III. Rozwój przedsiębiorczości: deregulacja i lepsze wsparcie administracji (likwidacja barier administracyjno – prawnych), łatwiejszy dostęp do kapitału i technologii, ograniczenie

zakłócającej konkurencję pomocy publicznej, tworzenie nowego pola konkurencji;

- IV. Wzrost zatrudnienia i zmiana modelu społecznego: wzrost aktywności zawodowej, uelastycznienie rynku pracy, poprawa edukacji, unowocześnienie systemu zabezpieczeń społecznych, ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- V. Dbłość o fundamenty rozwoju i środowisko naturalne: ograniczenie zmian klimatycznych, zachowanie zasobów naturalnych.

Dziedziny działań systemowo – regulacyjnych obejmują zatem następujące obszary:

1. Społeczeństwo oparte na wiedzy
2. Rynek pracy
3. Rynek wewnętrzny
4. Klimat dla przedsiębiorczości
5. Zrównoważony rozwój i ochrona środowiska.

W ramach poszczególnych obszarów podejmowane są przedsięwzięcia mające na celu realizację zamierzeń Strategii Lizbońskiej.

Działania dotyczące **społeczeństwa wiedzy** koncentrują się na rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz na promowaniu „edukacji przez całe życie” i kształcenia odpowiednich kwalifikacji i umiejętności. Sferze B&R nadano rangę priorytetu. Poza tym priorytetem jest także promowanie technologii informatycznych

i telekomunikacyjnych. Powstała również Europejska Przestrzeń Badawcza.

Drugi obszar działań – **rynek pracy** - dotyczy problemów wzrostu zatrudnienia i zmiany modelu społecznego: wzrostu aktywności zawodowej, uelastycznieniu rynku pracy, unowocześnienia systemu zabezpieczeń społecznych, ograniczania biedy i wykluczenia społecznego.

Uelastycznienie rynku pracy nie powoduje zmniejszenia bezpieczeństwa zatrudnienia. „Flexicurity” polega na połączeniu bezpieczeństwa zatrudnienia i zwiększenia elastyczności rynku pracy. Jednocześnie poziom zatrudnienia ma w 2010 roku osiągnąć 70%, dla kobiet – 60% i dla osób w wieku 54 – 65 lat – 50%. Ważną kwestią wydaje się zwiększenie mobilności zawodowej pracowników poprzez zniesienie ograniczeń w swobodnym przepływie osób. Konieczne jest także unowocześnienie systemów emerytalnych i zdrowotnych. Efektywnie realizowana polityka społeczna powinna gwarantować wzrost poziomu zatrudnienia. Możliwe byłoby to między innymi dzięki wydłużaniu okresów aktywności zawodowej oraz stworzeniu odpowiednich warunków dla łączenia aktywności zawodowej z obowiązkami domowymi. Takie działania na rynku pracy powinny doprowadzić do ograniczenia biedy i wykluczenia społecznego.

Działania w ramach trzeciego obszaru – **rynku wewnętrznego** – polegają na wprowadzeniu regulacji dotyczących swobodnego przepływu towarów i kapitału. Niezbędna jest liberalizacja i integracja rynków - telekomunikacyjnego,

energetycznego, transportowego, pocztowego, usług finansowych w celu osiągnięcia jednolitego rynku usług, dynamizmu na rynkach finansowych oraz ograniczenia siły monopolu narodowych i wspierania wolnej konkurencji.

Klimat dla przedsiębiorczości – działania w ramach tej dziedziny mają doprowadzić do uzyskania stabilnego i przewidywalnego środowiska gospodarowania, do deregulacji i likwidacji barier administracyjno – prawnych, do poprawy infrastruktury okołobiznesowej i stworzenia „legalnej upadłości”.

Piąty obszar działań – **zrównoważony rozwój i ochrona środowiska** – zaznacza dbałość o trwałe fundamenty rozwoju i o środowisko naturalne. Działania w tym obszarze skupiają się na wprowadzaniu praktyk innowacyjnych w dziedzinie ekologii i technologii opartych na odnawialnych źródłach energii w celu zachowania zasobów naturalnych i ograniczenia zmian klimatycznych.

Wdrażanie Strategii Lizbońskiej w poszczególnych krajach członkowskich odbywa się poprzez Otwartą Metodę Koordynacji. Realizowanie tej metody przebiega czteroetapowo i polega na uzgodnieniu celów, przeniesieniu ich do programów regionalnych lub narodowych, ustaleniu sposobów mierzenia realizacji zamierzeń, a następnie monitorowaniu, ocenie, porównywaniu i wymianie najlepszych doświadczeń. Inicjatorem, koordynatorem i organizatorem wszelkich zmian wynikających z realizowania Strategii Lizbońskiej poprzez Otwartą Metodę Koordynacji jest

Komisja Europejska. Ostateczną decyzję podejmuje Rada, zaś Parlament jest informowany o wszelkich zamierzeniach.

Poszczególne założenia realizowane są cyklicznie w państwach członkowskich Unii Europejskiej i pozwalają na wymianę doświadczeń i wzajemne uczenie się między nimi. W ten sposób pomimo zróżnicowanych warunków społeczno – ekonomicznych w poszczególnych krajach możliwa jest realizacja priorytetów. Należy jednak pamiętać, iż w dużym stopniu realizacja Strategii Lizbońskiej zależy od polityki rządów w poszczególnych krajach członkowskich.

Istotą całego programu Strategii Lizbońskiej jest zatem przede wszystkim dążenie do lepszego wykorzystania istniejącego potencjału Unii Europejskiej. Potencjału w postaci wiedzy, siły roboczej, kapitału. Na osiągnięcia tych zamierzeń pozwala z jednej strony deregulacja i urynkowienie, a z drugiej budowanie przewagi konkurencyjnej. Takie podejście zastosowane przy realizowaniu Strategii Lizbońskiej powoduje, że kraje członkowskie są klasyfikowane na podstawie wskaźników strukturalnych. Te, które wypadają najlepiej przy porównaniach udzielają wsparcia „słabszym”, przekazują własne doświadczenia i wiedzę, aby wyrównać istniejące różnice, a tym samym podnosić poziom i zdolność konkurencyjną [Fisher, 2004].

Należy jednak pamiętać, że jak każde przedsięwzięcie, tak i Strategia Lizbońska ma zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty, i takie też niesie konsekwencje. **Do pozytywnych stron** Strategii Lizbońskiej można by zaliczyć:

- Wszechstronność,
- Zintegrowane podejście do stymulowania rozwoju,
- Połączenie działań polityki gospodarczej i społecznej,
- Współpracę krajów UE,
- Zmiany założeń w zależności od osiągniętych efektów,
- Dobrze określony plan działań w zakresie wspierania i wzmacniania innowacyjności,
- Dobrze zaplanowaną deregulację przemysłów sieciowych,
- Wzmacnianie efektywności funkcjonowania rynków finansowych.
- Plany zmniejszania obciążeń biurokratycznych dla przedsiębiorstw.

Słabe strony Strategii Lizbońskiej to natomiast:

- Opóźniona realizacja zamierzeń,
- Kompromisowe rozwiązania,
- Wprowadzanie idei wolnego rynku w sferach, w których przesłanki ekonomiczne wykluczają się ze społecznymi i prestiżowo – politycznymi,
- Zmiana niektórych elementów systemu socjalnego,
- Pominięcie rzeczywistej reformy „europejskiego modelu społecznego”,
- Słabo zaplanowane i niekonsekwentnie realizowane reformy rynku pracy,
- Nie zaplanowane i nie realizowane reformy opieki społecznej,

➤ Słabo zaplanowane i nie realizowane reformy wydatków publicznych.

Zdecydowana większość działań podejmowanych w zakresie SL związana jest z *modernizacją polityki zatrudnienia* i *kreowaniem pozytywnych zmian na rynku pracy*.

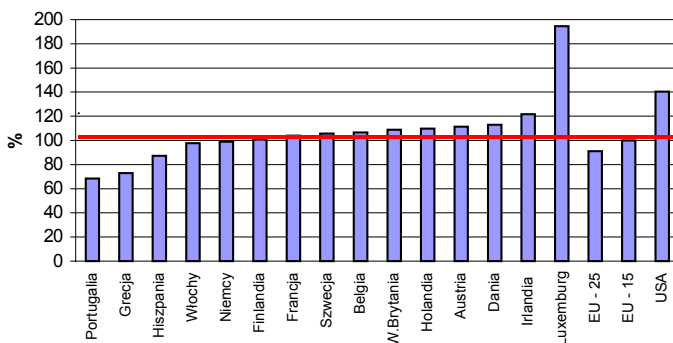
ROZDZIAŁ

STOPIEŃ REALIZACJI STRATEGII LIZBOŃSKIEJ W KRAJACH CZŁONKOWSKICH

Stopień realizacji Strategii Lizbońskiej w poszczególnych krajach UE jest zróżnicowany. Generalnie nie jest on dobry. UE nie jest w stanie nadrobić opóźnienia w stosunku do USA przy PKB per capita stanowiącym 72% USA. [Wdrażanie Strategii Lisbońskiej, 2004]. Poza tym względny poziom PKB per capita w UE pozostał w 2004 roku niezmienny w stosunku do 2003 r.

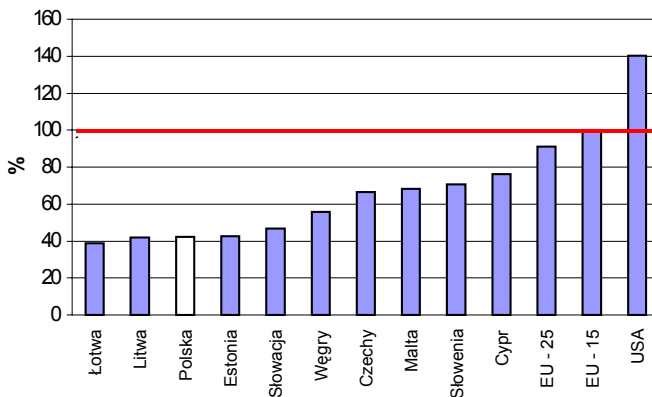
Jeżeli przyjmiemy za 100% poziom PKB na osobę dla UE-15, to dla całej UE-25 wskaźnik ten wyniósł w 2004 roku 91,2%, a dla USA 140,3%. Co prawda dużo wyższy poziom PKB na osobę osiągnął Luksemburg (194,6%) lecz jest on jedynym państwem członkowskim osiągającym wynik lepszy od USA. Wśród UE-15 najniższy poziom PKB na osobę osiągnęła Portugalia (68,3%), Grecja (73%) i Hiszpania (87,3%). Powyższe dane przedstawia wykres 1.

Wykres 1. PKB per capita w państwach członkowskich UE i w USA w 2003 r. (UE-15 = 100, PPS)

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wśród państw, które wstąpiły do Unii Europejskiej w maju 2004 roku wskaźniki PKB na osobę są dużo niższe – najniższe odnotowano na Łotwie (38,8%), Litwie (41,9%) i w Polsce (42,2%). Jedynie Cypr osiągnął wskaźnik wyższy niż Portugalia i Grecja, a PKB na osobę w Słowenii był wyższy niż PKB w Portugalii. Prezentuje to wykres 2.

Wykres 2. PKB per capita w nowych państwach członkowskich UE i w USA w 2003 r. (UE-15 = 100, PPS)

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

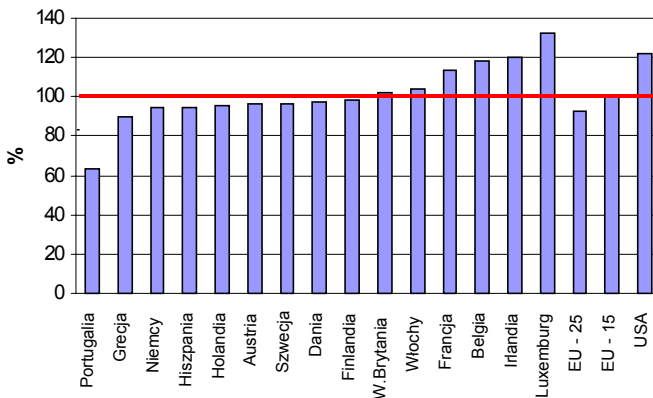
Unia Europejska osiąga więc niższe wskaźniki PKB per capita niż USA. Sytuacja ta w najbliższym czasie nie ulegnie zmianie. Wzrost gospodarczy, jaki odnotowują USA jest większy niż wzrost UE-15 i UE-25. Wzrost gospodarczy w USA wyniósł w latach 1999 – 2003: 4,4%; 3,7%; 0,8%; 1,9%; i w 2003 roku – 3%, natomiast w UE-15 odpowiednio: 2,9%; 3,6%; 1,7%; 1,0% i w 2003 roku wyniósł 0,8%, a w UE-25 w tym samym roku wyniósł 0,9%.

Najwyższe wzrosty gospodarcze w 2003 roku odnotowały nowo wstępujące państwa członkowskie: Litwa – 9,7%, Łotwa – 7,5%, Estonia – 5,1%, Słowacja – 4%. Z dawnej „15 – stki” najwyższy wzrost gospodarczy odnotowała Grecja – 4,5%, a Niemcy (-0,1%), Holandia (-0,9%) i Portugalia (-1,2%) odnotowały ujemny wzrost gospodarczy.

Aby uzyskać większy poziom PKB per capita i wzrost gospodarczy UE powinna zwiększyć produktywność oraz poziom zatrudnienia.

Tymczasem produktywność pracy w dalszym ciągu pozostaje mniejsza niż w USA. Jedynie w trzech państwach członkowskich (Irlandia, Belgia i Francja) produktywność pracy na zatrudnionego jest porównywalna jak w USA - a w Luxemburgu jest wyższa (choć w porównaniu do 1999 roku spadła).

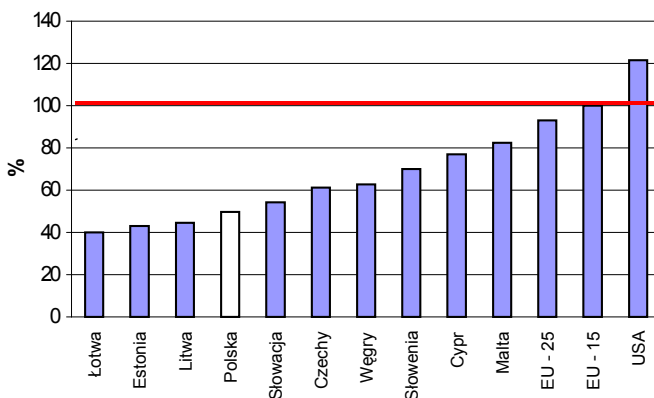
Najgorsze wyniki utrzymuje Portugalia – produktywność pracy na zatrudnionego wynosi 63,5% produktywności UE-15. Również Grecja, Niemcy, Hiszpania, Holandia osiągają wyniki poniżej średniej dla UE-15. Prezentuje to wykres 3.

Wykres 3. Produktowność pracy na zatrudnionego w państwach członkowskich UE i w USA w 2003

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wśród państw nowo wstępujących najwyższą produktywność pracy na zatrudnionego ma Malta (82,3% średniej produktywności UE-15) i Cypr (77,1%). Najgorsze wyniki – poniżej 50% - mają Łotwa, Estonia, Litwa i Polska. Należy jednakże zauważyć, iż nowo wstępujące państwa członkowskie odnotowują większą dynamikę przyrostu produktywności pracy na zatrudnionego niż dawne państwa członkowskie UE-15. Pokazuje to wykres 4.

Wykres 4. Produktywność pracy na zatrudnionego w nowych państwach członkowskich UE i w USA w 2003

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

W porównaniu do roku 1999 największe wzrosty produktywności na zatrudnionego wystąpiły w Grecji, Litwie, Estonii, Węgrzech, Słowacji i Irlandii. W Polsce nastąpił wzrost produktywności o około 4 punkty. Największe spadki odnotowały natomiast Włochy, Luxemburg, Francja, Szwecja i Niemcy.

Produktywność pracy na zatrudnionego w latach 1999 – 2003 wzrosła w USA i jednocześnie zmalała w UE-15. Wynikiem tego jest zatrzymanie procesu nadrobienia przez UE opóźnienia w stosunku do USA.

Również wskaźnik produktywności w przeliczeniu na godzinę stanowi około 90% poziomu wskaźnika USA. Jest on wyjątkowo niski w Portugalii, Grecji, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii.

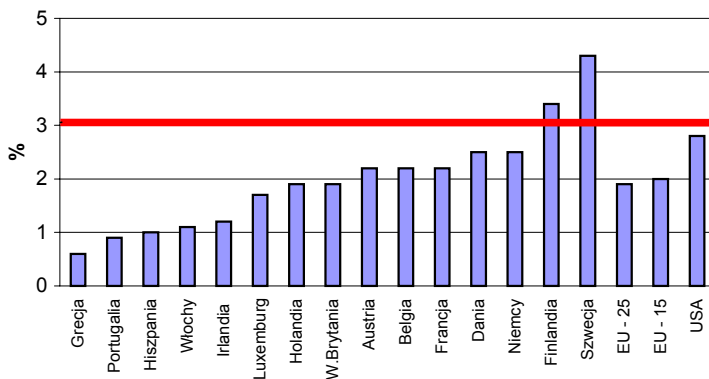
Środki przeznaczone na inwestycje w dziedzinę priorytetową: badania i rozwój są niewystarczające. Unia postawiła sobie cel - w 2010 roku na tę dziedzinę powinno być przekazywane 3% PKB. Tymczasem całość inwestycji w B&R w roku 2003 wyniosła 2% dla UE-15 i 1,9% dla UE-25. Dla USA wskaźnik ten wyniósł 2,8% PKB. Prezentuje to tabela 11.

Tabela 11
Wydatki na badania i rozwój w UE-15 i USA w 2003 roku
udział procentowy do PKB

WYDATKI NA B&R	UE - 15	USA
Publiczne wydatki na B&R	0,7	0,8
Biznesowe wydatki na B&R	1,3	2,0
RAZEM	2,0	2,8

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

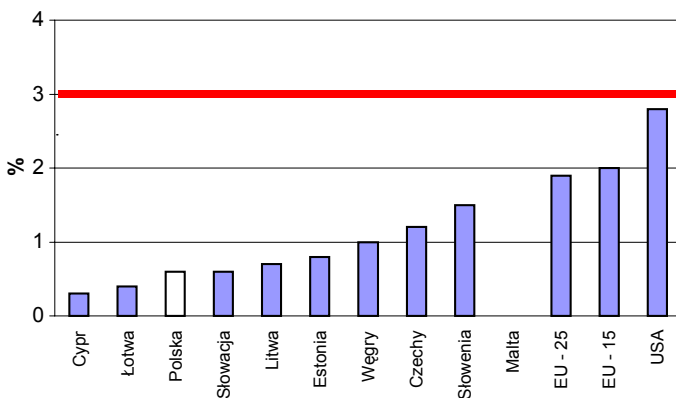
W poszczególnych krajach sytuacja wygląda różnie. Poziom wydatków na B&R w wysokości 3% PKB przekroczyły Szwecja (4,3%) i Finlandia (3,4%), a Dania i Niemcy osiągnęły poziom wydatków 2,5%. Najmniej na tę dziedzinę przeznaczyły Grecja (0,6%), Portugalia (0,9%), Hiszpania (1,0%) i Włochy (1,1%). Dane te pokazuje rysunek 5.

Wykres 5. Wydatki na B&R w państwach członkowskich UE i w USA w odniesieniu do PKB w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wśród państw nowo wstępujących poziom wydatków na B&R jest dużo niższy – najgorsze wskaźniki wykazały Cypr (0,3%), Łotwa (0,4%), Polska i Słowacja (oba kraje: 0,6%).

Wykres 6. Wydatki na B&R w nowych państwach członkowskich UE i w USA w odniesieniu do PKB w 2003 r.

Uwagi: Malta – brak danych

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Jak wynika z wykresu 6 najlepsze – choć dużo poniżej średniej unijnej są Słowenia (1,5%) i Czechy (1,2%).

Wydatki na B&R w latach 1999 – 2003 nie rosły w takim tempie, aby osiągnąć zakładany cel 3% PKB w 2010 roku. Co prawda nastąpił wzrost wydatków na ten cel w Unii, lecz był on niewielki – w UE-15 wydatki wzrosły z 1,9% do 2,0%, a w UE-25 z 1,86% do 1,93% PKB. Największy przyrost wydatków na B&R nastąpił w Szwecji (z 3,65% do 4,3% PKB), Finlandii (z 3,23% do 3,41%), Danii (z 2,1% do 2,6%) i Belgii (z 1,96% do 2,33%). Nie zmienił się poziom wydatków w Niemczech i Francji, natomiast

w Irlandii i Włoszech spadł. Wśród państw nowo wstępujących do UE największy przyrost wydatków nastąpił na Cyprze (z 0,25% do 0,33%), Litwie (z 0,51% do 0,68%) i Węgrzech (z 0,69% na 0,97%). W Polsce poziom wydatków na B&R zmienił się w latach 1999 – 2003 z 0,7% do 0,6% PKB. Podobnie na Słowacji spadł z 0,66% do 0,57%.

Również liczba badaczy naukowych przypadających na 1000 zatrudnionych była niższa w UE-15 niż w USA i w Japonii. Należy zauważyć, że liczba ta wzrosła nieznacznie od 1999 roku, kiedy wynosiła 5,4 na 1000 zatrudnionych. Dane prezentuje tabela 12.

Tabela 12
Liczba badaczy naukowych na 1000 zatrudnionych w 2001 roku

Liczba badaczy naukowych w 2001 roku	
UE-15	5,7
USA	8,1
JAPONIA	9,1

Źródło: Wdrażanie Strategii lizbońskiej. Reformy dla rozszerzonej Unii. Raport Komisji na wiosenny szczyt Rady Europejskiej. 26.03.2004 r.

Kolejnym celem, który ma osiągnąć UE do 2010 roku jest zwiększenie udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym i w edukacji do 12,5%. Podstawowe dane prezentuje tabela 13.

Tabela 13

*Udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym i w edukacji
w 2003 roku*

UE-15	10,0%
UE-25	9,3%
Szwecja	34,2%
Dania	25,7%
Finlandia	25,3%
W. Brytania	21,3%
Holandia	16,5%
Słowenia	15,1%
Austria	12,5%
Irlandia	9,7%
Belgia	8,5%
Łotwa	8,1%
Cypr	7,9%
Francja	7,4%
Luxemburg	6,3%
Estonia	6,2%
Niemcy	6,0%
Węgry	6,0%
Hiszpania	5,8%
Czechy	5,4%
Polska	5,0%
Słowacja	4,8%
Włochy	4,7%
Litwa	4,5%
Malta	4,2%
Grecja	3,7%
Portugalia	3,7%
Cel – 2010 rok	12,5%

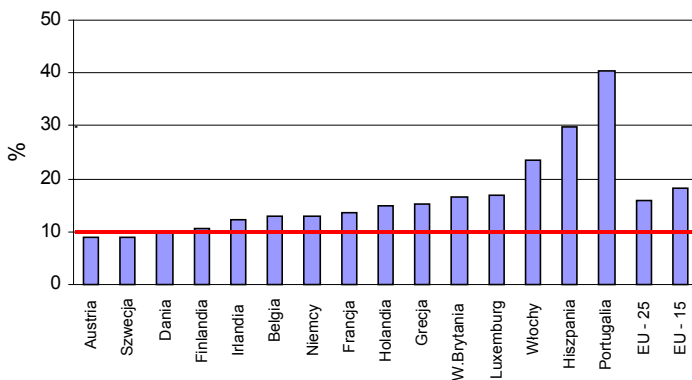
Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

7 państw z UE-25 osiągnęło poziom 12,5% udziału osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym i edukacji. Wielka Brytania, Finlandia i Dania przekroczyły wskaźnik 20%, a Szwecja osiągnęła 34,2%. Najniższe wskaźniki odnotowały w 2003 roku Portugalia (3,7%), Grecja (3,7%), Malta (4,21%) i Litwa (4,5%).

W latach 1999 – 2003 udział osób w wieku 25 – 64 lata w kształceniu ustawicznym i edukacji wzrósł w UE-15 z 8,2% do 10%.

Ważną kwestią jest również zmniejszenie odsetka osób w wieku 18 – 24 lata opuszczających system edukacji bez uzyskania niezbędnych kwalifikacji. Osoby te uzyskują wykształcenie co najwyżej średnie ogólne i nie zamierzają podejmować dalszej edukacji albo szkoleń. Unia Europejska przyjęła jako priorytet zmniejszenie tego odsetka do 10% populacji w tym wieku do roku 2010. W 2003 roku odsetek osób opuszczających system edukacji bez niezbędnych kwalifikacji wynosił dla UE-15: 18,1% i dla UE-25: 16,0%.

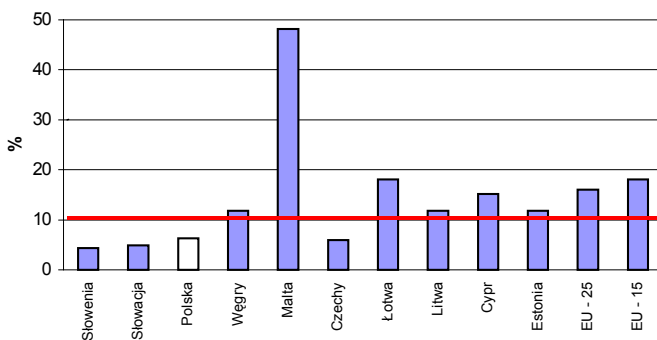
Najwyższe wskaźniki w 2003 roku wystąpiły w krajach Europy Południowej – w Portugalii: 40,4%, Hiszpanii: 29,8% i we Włoszech: 23,5%, najniższe natomiast wśród „15 – stki” w Austrii (9,0%), Szwecji (9,0%), Danii (10,0%) i Finlandii (10,7%). Jest to zaprezentowane na wykresie 7.

Wykres 7. Odsetek osób (18 - 24 lata) opuszczających system szkolnictwa bez uzyskania kwalifikacji w państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wśród państw nowo przystępujących sytuacja wygląda dużo lepiej. Najmniejszym odsetkiem osób opuszczających system edukacji bez niezbędnych kwalifikacji charakteryzuje się Słowenia (4,3%), Słowacja (4,9%) i Polska (6,3%). Jedynie Malta (48,2%) i Łotwa (18,1%) przekraczają średni wskaźnik dla UE-25 (16,0%), a jednocześnie należy zaznaczyć, iż Łotwa osiągnęła podobny wynik jak UE-15. Prezentuje to wykres 8.

Wykres 8. Odsetek osób (18 - 24 lata) opuszczających system szkolnictwa bez uzyskania kwalifikacji w nowych państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Zmniejszanie odsetka osób opuszczających system szkolnictwa bez wystarczających kwalifikacji następuje zbyt wolno. W latach 1999 – 2003 UE-15 zmniejszyła ten wskaźnik z 20,5% do 18,1%. Postęp w tej dziedzinie wydaje się być zbyt wolny, i trudno będzie osiągnąć zamierzony cel 10% w roku 2010. Również w państwach, w których ten problem jest dużo większy niż średnia dla UE, zmiany następują powoli. W Portugalii udział osób opuszczających system szkolnictwa bez uzyskania niezbędnych kwalifikacji zmniejszył się z 44,9% w roku 1999 do 40,4% w roku 2003, we Włoszech z 27,2% do 23,5%, na Malcie z 54,2% w 2000 r. do 48,2% w 2003 r., a w Hiszpanii uległ niewielkiemu zwiększeniu z 29,5% do 29,8% w latach 1999 – 2003. W Polsce wskaźnik uległ obniżeniu na przełomie lat 2001 – 2003 z 7,9% do 6,3%.

Szybkie opuszczanie systemu edukacji prowadzi do zbyt małego udziału osób z wykształceniem wyższym wśród populacji w wieku produkcyjnym.

Tabela 14

Osoby z wykształceniem wyższym jako % populacji w wieku produkcyjnym w 2002 roku

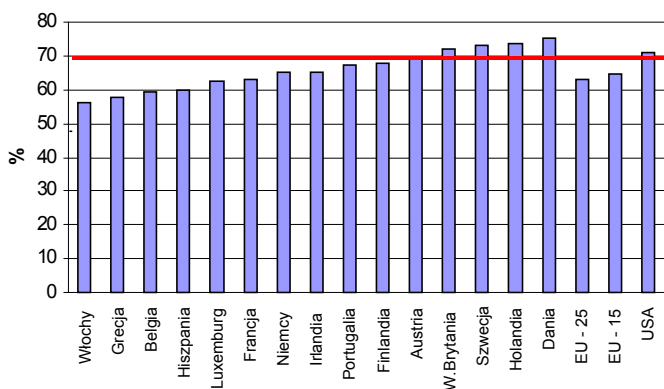
	UE - 15	USA
Osoby z wykształceniem wyższym	21,7	37,2

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Oprócz produktywności, kolejnym czynnikiem wpływającym na wzrost gospodarczy i tym samym na poziom PKB per capita jest poziom zatrudnienia. Wśród priorytetów Strategii Lisbońskiej dotyczących rynku pracy wymienia się m.in. uzyskanie poziomu zatrudnienia 70%, dla kobiet 60% i dla osób starszych w wieku 56 – 64 lata: 50%. W 2003 roku UE-25 odnotowała stopę zatrudnienia na poziomie 63,0%, a UE-15 na poziomie 64,4%. Jednocześnie w tym samym roku stopa zatrudnienia w USA wynosiła 71,2%.

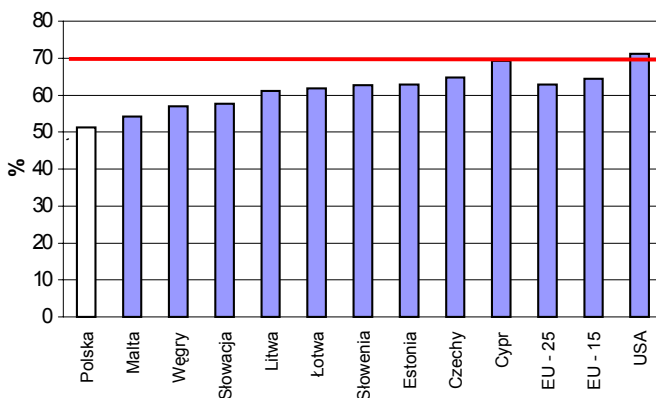
W 2003 roku stopą zatrudnienia poniżej 60% charakteryzowały się Włochy (56,1%), Grecja (57,8%), Belgia (59,6%) i Hiszpania (59,7%). Wśród nowych państw członkowskich sytuacja wygląda gorzej – Polska odnotowała 51,2% stopę zatrudnienia, Malta 54,2%, Węgry 57,0% i Słowacja 57,7%. Jedynie Cypr zbliżył się do 70% poziomu zatrudnienia (69,2%).

70% stopę zatrudnienia osiągnęły natomiast Dania (75,1%), Holandia (73,5%), Szwecja (72,9%) i W. Brytania (71,8%). Powyższe dane prezentują wykresy 9 i 10.

Wykres 9. Poziom zatrudnienia w państwach członkowskich UE w 2003 r mierzony stopą zatrudnienia.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

*Wykres 10. Poziom zatrudnienia w nowych państwach członkowskich UE w 2003 r mierzony stopą zatrudnienia.
Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>*

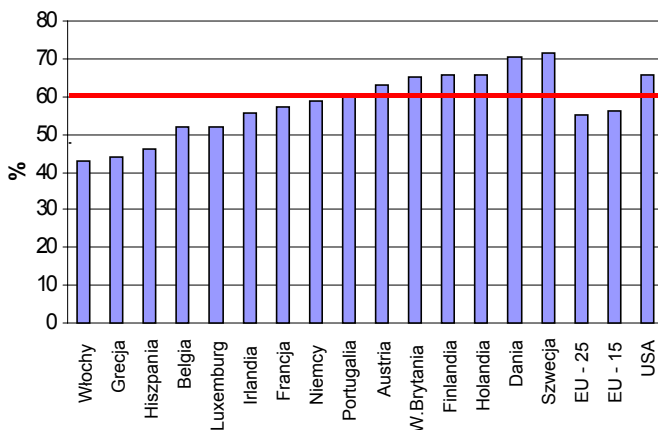
Zmiany, jakie nastąpiły w poziomie zatrudnienia w latach 1999 - 2003 **nie dają nadziei na osiągnięcie zamierzonego celu 70% w 2010 roku i celu przejściowego 67% w 2005 roku.** Co prawda nastąpił wzrost stopy zatrudnienia w UE-15 z 62,5% do 64,4% i w UE-25 z 61,9% do 63%, lecz przyrost poziomu zatrudnienia następował zbyt wolno. Należy zaznaczyć, że w tym samym czasie nastąpił spadek poziomu zatrudnienia w USA z 73,9% do 71,2%.

Największe sukcesy w zwiększaniu poziomu zatrudnienia osiągnęły Hiszpania (z 53,7% do 59,7%) i Włochy (z 52,7% do 56,1%). Wskaźniki, jakie osiągnęły te kraje są jednak poniżej średniej unijnej. Również Francja (z 60,9% do 63,2%), Irlandia

(z 63,5% do 65,4%) i Holandia (z 71,7% do 73,5%) zwiększyły stopy zatrudnienia.

Największy spadek stopy zatrudnienia w latach 1999 – 2003 odnotowała Polska – poziom zatrudnienia spadł z 57,6% do 51,2% i obecnie jest najniższy w UE-25.

Poziom zatrudnienia kobiet jest zróżnicowany w UE i w dużej mierze wynika z tradycji i norm kulturowych kultywowanych w poszczególnych krajach członkowskich. Prezentuje to wykres 11.

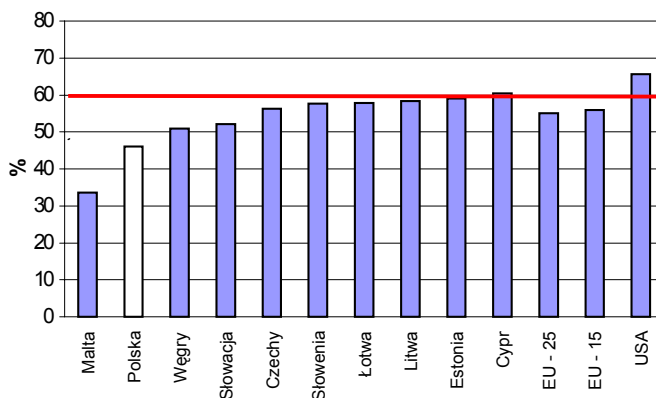
Wykres 11. Poziom zatrudnienia kobiet w państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Najniższy poziom zatrudnienia kobiet jest we Włoszech (42,7%), Grecji (43,8%) i w Hiszpanii (46%), natomiast najwyższy

w Szwecji (71,5%), Danii (70,5%), Holandii (65,8%), Finlandii (65,7%) i w Wielkiej Brytanii (65,3%). Zamierzony cel na rok 2010 osiągnęły również Austria (62,8%) i Portugalia (60,6%), a cel przejściowy 57% w 2005 roku osiągnęły Niemcy (59%) i Francja (57,2%).

W nowych państwach członkowskich poziom zatrudnienia kobiet jest najniższy na Malcie (33,6%) i w Polsce (46%). Poziom 60% zatrudnienia osiąga jedynie Cypr (60,4%) i zbliża się do takiego poziomu Estonia (59%) i Litwa (58,4%), Łotwa (57,9%) i Słowenia (57,6%). Państwa te osiągnęły cel przejściowy ustalony na 2005 rok. Przedstawia to wykres 12.

Wykres 12. Poziom zatrudnienia kobiet w nowych państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

W latach 1999 – 2003 w większości państw członkowskich wzrósł poziom zatrudnienia kobiet. W UE-15 stopa zatrudnienia kobiet wzrosła z 52,9% do 56,1%, a w UE-25 z 52,9% do 55,1%. W największym stopniu wzrósł poziom zatrudnienia kobiet w Hiszpanii (z 38,4% do 46%), Włoszech (z 38,3% do 42,7%) i Irlandii (z 52% do 55,8%). Poziom zatrudnienia kobiet zmalał natomiast w bardzo dużym stopniu w Polsce (z 51,2% do 46%) oraz w mniejszym stopniu na Litwie (z 59,4% do 58,4%) i w Danii (z 71,1% do 70,5%).

Dla porównania w analogicznym czasie spadła stopa zatrudnienia kobiet w USA z 67,6% do 65,7%.

Stopa zatrudnienia kobiet rośnie proporcjonalnie szybciej niż średnia stopa zatrudnienia w UE, w związku z powyższym uzyskanie celu 60% poziomu zatrudnienia wydaje się być możliwym i realnym.

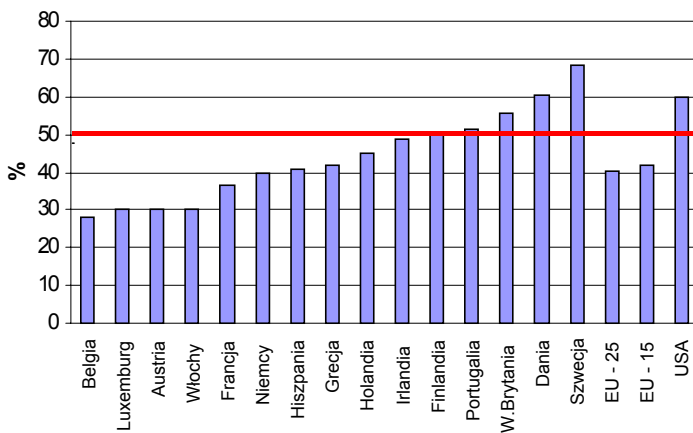
Wspieranie aktywnego starzenia się stało się kolejnym ważnym priorytetem Unii Europejskiej. Aby uzyskać 50% poziom zatrudnienia osób w wieku 55 – 64 lata podjęto działania zachęcające starszych pracowników do pozostawania aktywnymi zawodowo poprzez modernizację systemów edukacyjnych w zakresie kształcenia ustawicznego, organizacji pracy oraz systemów opieki zdrowotnej. [Wdrażanie Strategii Lisbońskiej, 2004].

W roku 2003 poziom zatrudnienia osób starszych wyniósł 40,2% dla UE-25 i 41,7% dla UE-15. Wzrósł on od roku 1999

z poziomu 36,2% dla UE-25 i z 37,1% dla UE-15. W analogicznym okresie poziom zatrudnienia osób starszych spadł w USA z 59,9% do 57,7% .

Stopa zatrudnienia wzrosła w latach 1999 – 2003 we wszystkich państwach członkowskich UE z wyjątkiem Polski. W Polsce poziom zatrudnienia osób w wieku 55 – 64 lata spadł w tym okresie z 31,9% do 26,9%.

Najniższy poziom zatrudnienia osób starszych w 2003 roku odnotowano w Belgii (28,1%), Luxemburgu (30,0%), Austrii (30,1%) i Włoszech (30,3%). Przedstawia to wykres 13.

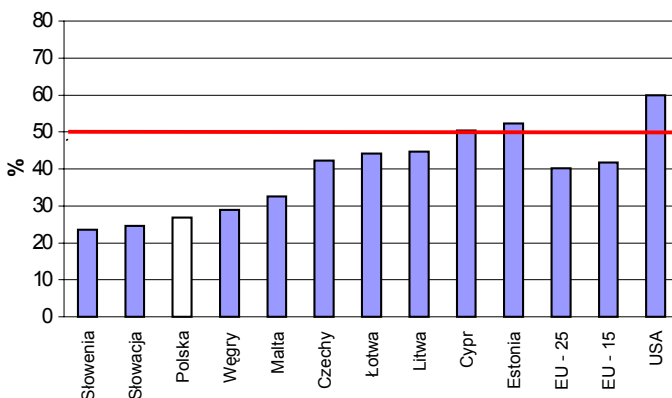

Wykres 13. Poziom zatrudnienia osób starszych (55 – 64 lata) w państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

W nowych państwach UE wskaźnik poniżej średniej unijnej osiągnęły Słowenia (23,5%), Słowacja (24,6%), Polska (26,9%), Węgry (28,9%) i Malta (32,5%).

Założony cel na 2010 rok odnotowały Cypr (50,4%) i Estonia (52,3%). Wśród krajów „15 – stki” wskaźnik 50% zatrudnienia osób starszych osiągnęły Szwecja (68,6%), Dania (60,2%), W. Brytania (55,5%) i Portugalia (51,5%). Pokazuje to kolejny wykres (14).

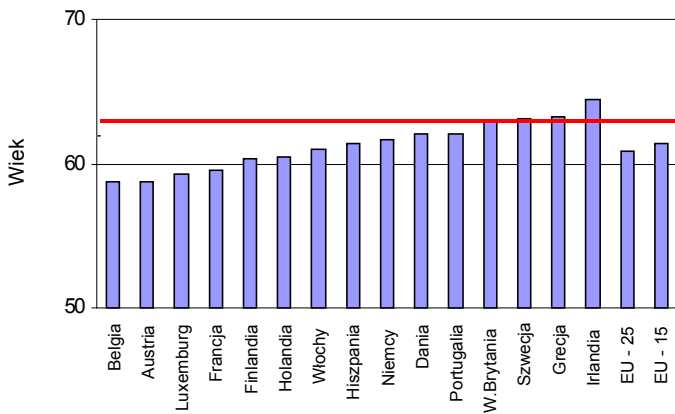
Wykres 14. Poziom zatrudnienia osób starszych (55 – 64 lata) w nowych państwach członkowskich UE w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

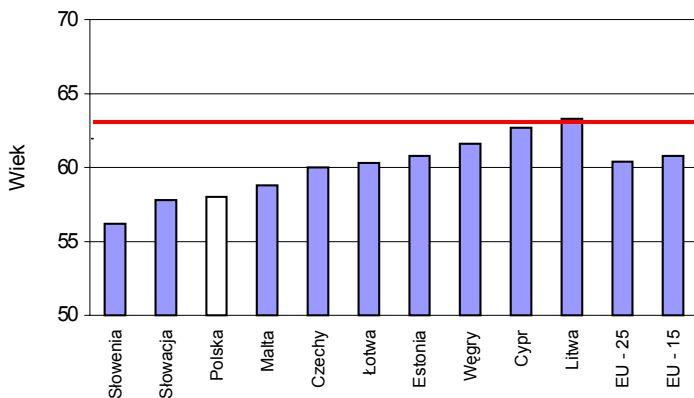
Aby osiągnąć cel zatrudnienia 50% osób w wieku 55 – 64 lata, należałoby stworzyć dodatkowo około siedmiu milionów nowych miejsc pracy. Wydaje się to mało realne tym bardziej,

iż wśród państw nowo wstępujących stopa zatrudnienia osób starszych jest jeszcze niższa. [Wdrażanie Strategii Lisbońskiej, 2004]. Poza tym średni faktyczny wiek przejścia na emeryturę w roku 2003 wyniósł dla UE-25: 60,8 lat, a dla UE-15: 61,4 lat. Postawiony cel do zrealizowania do roku 2010 dla krajów członkowskich UE to 63 lata. Już w 2003 roku cel taki odnotowały: Irlandia – 64,4, Grecja – 63,2, Szwecja – 63,1 i W. Brytania – 63 lata. Wśród nowych krajów członkowskich UE powyższy cel osiągnęła Litwa (63,3 lata).

Najniższy faktyczny wiek przejścia na emeryturę występuje w Słowenii (56,2 lat), Słowacji (57,8), Polsce (58), Belgii (58,7), Malcie (58,8), Austrii (58,8), Luxemburgu (59,3) i Francji (59,6). Powyższe dane przedstawiają wykresy 15 i 16.

Wykres 15. Średni faktyczny wiek przejścia na emeryturę w państwach członkowskich UE w 2003 r.
 Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wykres 16. Średni faktyczny wiek przejścia na emeryturę w nowych państwach członkowskich UE w 2003 r.

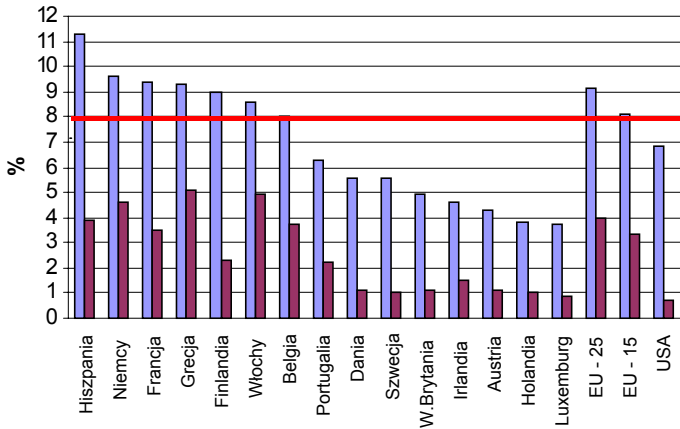
Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Największy wzrost faktycznego wieku przejścia na emeryturę w latach 2001 – 2003 wystąpił w krajach: Grecja (z 59,4 na 63,2 lat), Litwa (z 58,9 na 63,3) i Węgry (z 57,6 na 61,6). W Polsce wzrósł ten wskaźnik o 1,4 lat z 56,6 w 2001 r.

Unia Europejska tak dużą wagę przywiązuje do aktywności zawodowej osób w wieku 55 – 64 lata oraz faktycznego wieku przejścia na emeryturę z powodu prognoz demograficznych wskazujących na starzenie się społeczeństw państw członkowskich. Prognozy te wskazują, iż w UE-15 udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji w wieku 15 – 64 lata zwiększy się z 24% w 2000 roku do 27% w 2010, 32% w 2020, 41% w 2030, 48% w 2040 i 49% w 2050 roku. Przewiduje się, iż największy udział osób w wieku 65 lat i więcej wystąpi w Hiszpanii i we Włoszech, gdzie może przekroczyć 60%. Najwolniej natomiast będzie się „starzało” społeczeństwo Danii i Luxemburga – w przypadku tych państw udział osób w wieku emerytalnym w populacji ludzi w wieku 15 – 64 lata w 2050 roku wyniesie 36% i 38%. Natomiast w latach 2005 – 2040 „najmłodszym” społeczeństwem „15 – stki” będzie Irlandia.

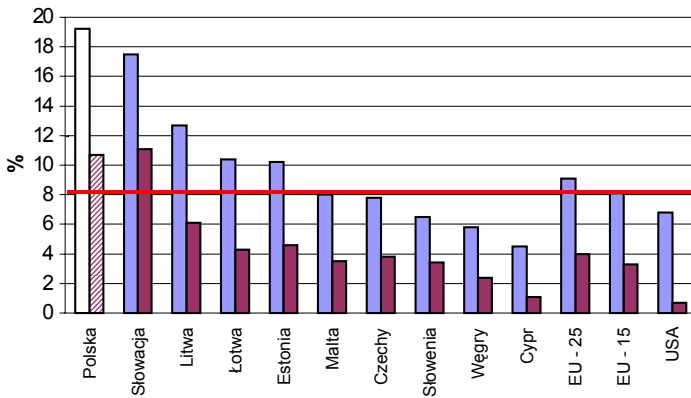
Problemem silnie związanym z poziomem zatrudnienia jest stopa bezrobocia. Celem, jaki został wyznaczony w Strategii Lizbońskiej dla krajów członkowskich jest osiągnięcie stopy bezrobocia poniżej 8%. W 2003 roku poziom bezrobocia wyniósł w UE-25 9,1%, a w UE-15 8,1%. W tym samym roku w USA bezrobocie wyniosło 6,8%. Problemem wydaje się więc nie sam poziom bezrobocia, lecz poziom bezrobocia długookresowego, które wyniosło dla UE-25 4% i dla UE-15 3,3%. Jednocześnie w USA stopa bezrobocia długookresowego wynosiła 0,7%.

Problem bezrobocia dotyka kraje członkowskie UE w różnym stopniu. Najwyższą stopę bezrobocia w 2003 roku odnotowały Polska (19,2%), Słowacja (17,5%), Litwa (12,7%), Hiszpania (11,3%), Łotwa (10,4%) i Estonia (10,2%). Najniższy poziom bezrobocia wystąpił w Luxemburgu (3,7%), Holandii (3,8%), Austrii (4,3%), Irlandii (4,6%), W. Brytanii (4,9%). Wśród nowych państw członkowskich najniższy poziom bezrobocia wystąpił na Cyprze (4,5%) i na Węgrzech (5,8%). Dane na temat bezrobocia prezentują wykresy 17 i 18. Ciemniejszym kolorem oznaczono stopę bezrobocia długookresowego.

Wykres 17. Stopa bezrobocia i stopa bezrobocia długookresowego w państwach członkowskich i w USA w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Wykres 18. Stopa bezrobocia i stopa bezrobocia długookresowego w nowych państwach członkowskich i w USA w 2003 r.

Źródło: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Udział bezrobocia długookresowego w bezrobociu w krajach członkowskich UE najniższy jest w Szwecji i Danii. W przypadku UE-15 wyniósł w 2003 roku 40,7%, a UE-25 44%. Najwyższy jest dla Słowacji (63,4%), Włoch (57%) i Polski (55,7%). Dane te ujęte zostały w tabeli 15.

Tabela 15
Udział bezrobocia długookresowego w bezrobociu w państwach członkowskich UE i w USA w 2003 roku

USA	10,3
Szwecja	17,9
Dania	19,6
W. Brytania, Luxemburg, Cypr	22,4 - 24,4
Finlandia, Austria, Holandia	25,6 - 26,3
Irlandia, Hiszpania, Portugalia, Francja	32,6 - 37,2
UE – 15	40,7
Łotwa, Węgry, Malta	41,3 - 43,8
UE – 25	44,0
Estonia, Belgia, Niemcy, Litwa, Czechy	45,1 - 48,7
Słowenia, Grecja	52,3 - 54,8
Polska	55,7
Włochy	57,0
Słowacja	63,4

Źródło: obliczenia własne na podstawie
<http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>

Ocena realizacji celów założonych w Strategii Lizbońskiej pokazuje, iż z jednej strony zostały zrealizowane takie założenia jak: poprawa inwestycji, wzmocnienie konkurencyjności, większa aktywność w działaniu. Ponadto od roku 1999 stworzono 6 mln nowych miejsc pracy oraz poprawiła się sytuacja kobiet na rynku pracy. Z drugiej strony jednak nadal powinny być te założenia kontynuowane, aby zapewnić trwały wzrost. Ciągłym ograniczeniem trwałego wzrostu pozostają w Europie: niska stopa zatrudnienia osób w wieku 55-64 lat, słabe wykorzystanie technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, niewystarczające inwestycje w sektorach: B&R, edukacji i szkolnictwa.